

N. TOMOV: NARODNA NOŠNJA U BRESTU (ISTRA-ĆIČARIJA).

U selu Brestu u istarskoj Ćičariji (općina Buzet) danas je narodna nošnja već gotovo posve iščezla. »Nova nošnja — novi svijet« riječ je tamošnjega naroda, kojom je obilježio mijene, koje se opažaju uporedo s mijenjanjem nošnje i u promjenama mentaliteta u tamošnjega naroda. Tih je promjena nošnje — koliko se u starinu može doseći — bilo nekoliko. Kako je Ćičarija i u jezičnom i još više u etnografskom pogledu jedan od najzanimljivijih krajeva Istre, pa kako je u današnjim prilikama ugroženo i ono, što se od narodnoga života i običaja još živo održalo, zavređuje naročito nošnja, koja je u starijim oblicima već u Brestu izumrla, da se prikaže.

Ženska nošnja.

Koliko se može od starine do danas znati, ženska se nošnja u Brestu mijenjala tri puta. Najstarija je odjeća bila domaći produkt, od lana, konoplje ili vune — što su seljanke same priređivale, prele, tkale i šivale. U kroju su se pojedini trokutni dijelovi zvali *kl i n i*.

Kao najdonju odjeću nosila je seljanka *s t o m a n j u* (košulju), lanenu ili konopljanu (v. takve vrste sličnu konopljanu staru košulju na sl. 2. iz Velikih Muna u Istri). Povrh košulje oblačila se *s u k n j a*, sašivena od crna sukna, za koje je također seljanka sama redovno isprela materijal od crne jagnjeće vune, pa ga dala izatkati i valjati u druga sela. »Suknja« je bila pri dnu za par centimetara kraća od »stomanje«, a krajevi su joj bili zarubljeni crvenom čohom t. zv. *v o š v o m*. Rukavi su bili samo napola prišiti uz nju, od vrha ramena natrag do pod pazuhu; kad je bilo hladno, seljanka je prevukla rukave preko ruku, a inače ih je zabacila na leđa. Povrh suknje u struku se opasivala pasom, širokim 5—6 cm, a dugim oko 1 i po metra. Pasove seljanke nisu same pravile, nego su ih kupovale, a bili su vuneni.

Na glavi su nosile *p e č u* (maramu), također u to starije vrijeme od konoplje, široku oko pola metra, a duđu oko metar i po; bila je oko glave omotana i na zatiljku privezana.

Na nogama su se nosile vunene hlače (čarape), koje su žene same oplele na pet igala; obuća su bili opanci, koji su sprijeda imali male nosiće, a oko noge se omotavao remen, koji ih je držao uz nogu.

Ova se opisana nošnja izmijenila najprije onda, kada su seljanke počele mjesto stare navedene marame nositi bijele rupce s vezivom, i mjesto suknje kamažot. »Kamažot« je od crnoga platna, od struka na niže je dosta širok i nabran. Što su nabori ljepše stajali i otvarali se kao knjiga, to je seljanka bila ponosnija. Od struka na više »kamažot« je

*Košulja od bijela platna — ženske starije nošnje. — Brest.
Chemise en toile de lin blanc — costume féminin ancien de Brest.*

prianjao uz tijelo. Oko vrata i po prsima sa svake strane bio je na »kamažotu« prišiven crven trak širok 5—6 cm, na kojem su bile izvezeni različni cvjetići. Taj se trak kupovao i bio je u svoje vrijeme dosta skup. Košulja se od lana ili konoplje zamjenjuje bijelom platnenom, mnogo izglednije i ukusnije izrađenom; na ramenima, rukavima (donji dio) i prsima izvezena je vezivom u bijelo, a rukavi su na krajevima nabrani tvoreći zapesnice. Pod vratom i na rukavima zakopčava se vrpčicom ili pucetom, koje su same seljanke pravile od konca.

Hlače (čarape) su ostale neko vrijeme iste, od bijele vune, sezale su do koljena i vezale se vrpcom. Opanci se nijesu mijenjali dugo vremena.

Tek pred neko 80 godina počele su cipele lagano zamjenjivati opanke. Isprva su se nosile samo nedjeljom, a poslije i u ostale dane. No ipak se nisu sasvim prestali nositi sve do svjetskoga rata, a u susjednim će se selima i danas naći po koji starac da nosi opanke. U ono vrijeme, kada su cipele ušle u modu kod seljakinja, počele su one uvoditi i crveni rubac. Taj crveni rubac i sada nose djevojke, dok žene imaju crnjkaste rupce sa crvenim cvjetićima.

Zimi su seljanke oblačile preko kamažota *gologran* (kao kabanicu), koji je posve sličan suknji. Izrađen je od crnoga sukna, bez rukava, a

*Košulja (starija) od konoplje. — Vele Mune (Istra).
Chemise (ancienne) en chauvre de Vele Mune (Istrie).*

zarubljen crvenom čohom »vošvom«, i dug je koliko »kamažot«, dotično košulja. »Gologran« se još i danas nađe u selu, dok je suknje posve nestalo.

U novije je doba »kamažot« izgubio svoj stari oblik i dobio drugu formu. Mjesto »kamažota« počele su žene šivati *kotole*, ali ne više od iste vrste tkanine, tek slično »kamažotu«. »Kotole« su šivene jednostavno bez nabora i traka oko vrata, pa su istisle stari »kamažot«. Starice nisu bile posve zadovoljne »kotolom«, nego su i dalje zadržale »kamažot«. Zbog toga se do rata moglo u Brestu vidjeti još podosta narodno odjevenih žena.

Kao što se mijenjala sama odjeća, mijenjao se i ženski *nakit*. Na ušima su seljanke imale u starija vremena zlatne polukružne *rankine*

— naušnice. Te su poslije zamijenili m o r i ć i (naušnice sa crnačkom glavicom), dakako mnogo manji od prvih. Poslije rata prestali su se nositi i »morići«, pa se danas mjesto njih nose moderne naušnice. Dok su se nosili »rankini«, oko vrata je bio đerdan od jedan ili dva niza korala. I njih su poslije zamijenili o č e n a š i, nizovi od pozlaćenih staklenih zrnaca. Naposljetku je i tih »očenaša« nestalo, pa se danas nose oko vrata zlatne verižice.

Prsten se također mijenjao: u stara su vremena udate žene nosile na prstu prosti prsten od nekoga svijetlog metala, a taj je stajao 5—6 novčića.

*Gornja haljina — »kamažot« — starije ženske nošnje. — Brest.
Robe de dessus — »kamažot« — costume féminin ancien de Brest.*

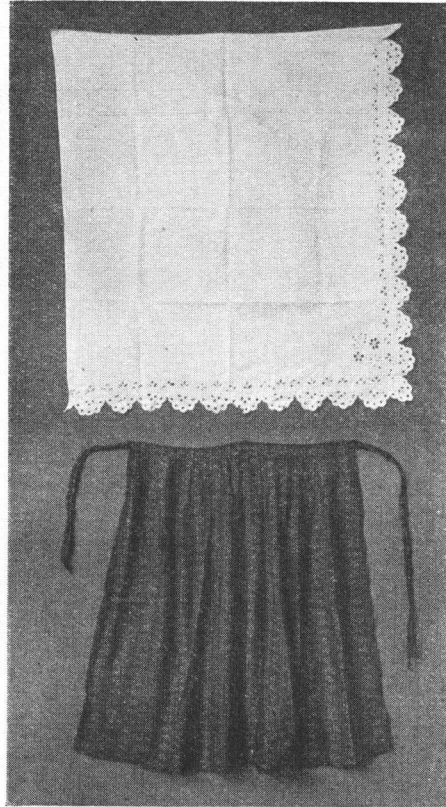
Zatim se počeo nositi srebrni prsten, a danas se nosi zlatni. Djevojke i muškarcu nisu prstena nosili.

Muška nošnja.

Muška je narodna nošnja u Brestu prošla također neke peripetije.

Najstarija poznata muška nošnja bila je, osim košulje, sukna. Košulja je bila analogno ženskoj lanena ili konopljana, u svemu izrađena od samih seljanki, no bez veziva, a pod vratom i na rukavima se zakopčavala pucetom od konca. Duga je bila neko 85 cm. Povrh košulje su imali muškarcu p r e z o k a v n i k r u ž a t (sličan današnjem prsluku), a nazivao se p r e-

zokavni, jer nije imao rukava. Dug je bio otprilike kao i košulja a dosta je bio prostran, pa se mogao u slučaju potrebe i zakopčati i za to je imao na lijevoj strani nekoliko ženskih i na desnoj muških kućica od žute žice. Na rubovima je zarubljen modrom čohom; na desnoj strani izvana, pri donjem kraju, i na lijevoj strani iznutra pod pazuhom ima džep. Za studeni i kiše nosili su seljaci povrh toga »kružata« još jedan, s rukavima, a sezao je do pod koljena; imao je tri džepa, dva sa svake strane izvana,

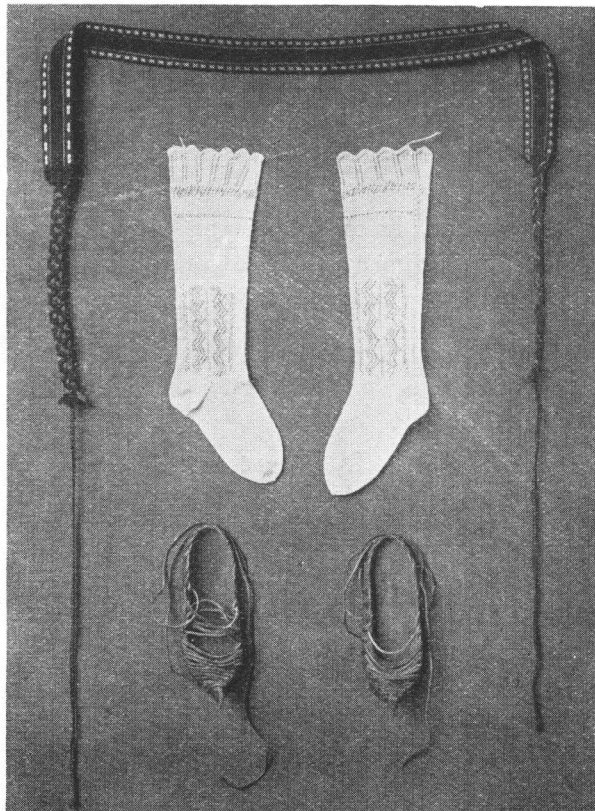
*Bijela marama i pregača — starije ženske nošnje. — Brest.
Fichu blanc et tablier foncé — costume féminin ancien de Brest.*

a jedan iznutra. Bio je od crne jagnjeće vune, a zarubljen i ovaj modrom »vošvom« kao donji »kružat«, pa isto tako opremljen sa nekoliko pari kućica. U nutarnjem džepu, koji je bio s lijeve strane, mladići su nosili pištolju i nož u koricama, više radi ponosa i parade. Mladića, koji nije tako sobom nosio oružja, nisu mnogo cijenili, ali u tučnjavi se nisu tim nigda služili, pače rugali bi se onome, koji se latio oružja.

Hlače su bile od bijela sukna, zvane *brnovreke*. Prema stopalu su

se suzivale, pri dnu straga zakopčavale kućicama. »Brnovreke« su morale na čovjeku, osobito na mladiću, živo prijanjati uz noge, a na kraju su se svršavale u obliku štafa, u koje se provukla noga. Sprijeda se gore nisu raskopčavale, niti je bilo po srijedi proreza, nego su s desna imale pravi džep, a s lijeva lažni, koji je služio za obavljanje nužde.

Na nogama su se nosili o b u j k i od bijela sukna, koji su se sa strane zakopčavali kućicama; visoki su bili oko 25 cm, te zarubljeni modrom čohom.

*Pojas, čarape i opanci — ženske starije nošnje. — Brest.
Ceinture, bas et »opanci« — costume féminin ancien de Brest.*

Opanci su bili posve jednaki ženskima, i na isti su se način vezali remenom oko noge, dotično preko »obujaka«.

Na glavi su muškarci imali klobučić od crnjasto-smeđa sukna, koji je bio sličan crnogorskoj kapi.

Ova se nošnja neko vrijeme držala, a poslije se u povodu sve jačega pretezanja kupovne robe stala napuštati. Najprije su seljaci napustili lanenu košulju i mjesto nje počeli nositi košulju od bijeloga platna (kupovnoга),

koju su seljanke same šivale i malo je izvezle na rukavima i prsima. Mjesto »obujaka« počeli su nositi kalcete (čarape) od vune, a pored toga su cipele stale potiskivati opanke. Sada se na seljacima vide šeširi od pusti mjesto suknenih klobučića, kojima se trag zadržao u selu do pred neko 30 godina. Vrijeme se oborilo i na »brnovreke«, koji su se promijenili u obične gradske hlače od ragadina. Čim su seljaci napustili gojenje ovaca, prestali su postepeno nositi »kružate«, jer nije više bilo sukna, a napustili su ih posve, kada su počeli ići u tuđe krajeve na zaradu.

Seljaci su od nakita imali u desnom uhu značajni zlatni polukružni r a n k i n, koji je bio izradbom jednak ženskomu, samo što je bio mnogo veći. Njeđa seljaci nisu zamjenjivali drugim vrstama naušnica, kako su to činile seljanke, a pred neko 30 godina prestali su ga nositi. Seljaci prstena na ruci nisu nikada nosili. Njeđa su nosile jedino udate seljanke.

Do svjetskog rata još se našao po koji starac, koji je nosio narodnu nošnju posljednjih vremena, kako je opisana, ali poslije svjetskog rata muške je narodne nošnje sasvim nestalo. Još se može u Brestu sada vidjeti tek po koja starica, koja nosi narodnu nošnju. Djevojke ne će ni da čuju o njoj. Tako je gradska dućanska roba i novija gradska moda posve preotela maha.

Résumé. L'auteur de l'article ci-dessus décrit le costume national croate du village de Brest en Istrie (territoire de la »Ćićaríá«, district de Buzet) en exposant ses changements au cours de ces derniers 100 ans.